

INFORMACJA O PLANIE BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA

INWESTYCJA :

„BUDOWA SYSTEMU MONITORINGU NA OBIEKCIE MOLO – BRZEŻNO”

ADRES INWESTYCJI :

Molo w Brzeźnie, 80-001 Gdańsk, ul. Jantarowa.

INWESTOR :

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Gdańsku, ul. Traugutta 29, 82-221 Gdańsk

BRANŻA :

INSTALACJE TELETECHNICZNE

ZAWARTOŚĆ INFORMACJI O BEZPIECZEŃSTWIE I OCHRONIE ZDROWIA

1. Nazwa i adres obiektu budowlanego	3
2. Zakres robót oraz technologia, charakterystyka i kolejność realizacji poszczególnych robót	3
3. Ilość osób z zakresem odpowiedzialności	3
4. Elementy zagospodarowania działki lub terenu, które mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi	4
5. Przewidywane zagrożenia jakie mogą wystąpić podczas wykonywania prac.	4
6. Czynności przed rozpoczęciem prac wraz z zakresem odpowiedzialności :	5
6.1 Obowiązki nadzoru przed rozpoczęciem prac :	5
6.2 Obowiązki pracownika przed rozpoczęciem prac :	5
7. Czynności podczas wykonywania prac	6
7.1 Obowiązki pracownika i nadzoru podczas wykonywania prac :	6
7. 2 Organizacja miejsca robót podczas montażu :	7
7.3 Składowanie przygotowanych do montażu elementów :	7
7.4 Punkt pierwszej pomocy oraz usytuowanie sprzętu ppoż. :	7
7.5 Prace montażowe urządzeń :	7
7.5.1 Prace na wysokości :	7
7.5.2 Prace na drabinie :	8
7.5.3 Prace w pobliżu rozdzielnic prądu elektrycznego, przewodów i przedłużaczy :	9
7.5.4 Prace z użyciem elektronarzędzi :	9
8. Czynności po zakończeniu prac wraz z zakresem odpowiedzialności	10
9. Postępowanie w sytuacjach awaryjnych :	10

1. Nazwa i adres obiektu budowlanego

Zakres robót obejmuje swoim zasięgiem obiekt Molo w Brzeźnie, 80-001 Gdańsk, ul. Jantarowa.

2. Zakres robót oraz technologia, charakterystyka i kolejność realizacji poszczególnych robót

Zamierzeniem budowlanym jest modernizacja instalacji teletechnicznych i elektrycznych

Celem niniejszej informacji jest określenie specyficznych, dla robót i prac instalacyjnych, wymagań pod kątem zapewnienia uwzględnienia zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Kolejność wykonywanych robót:

- zagospodarowanie placu budowy,
- montaż urządzeń technicznych użytkowanych na placu budowy,
- roboty zabezpieczające,
- roboty demontażowe,
- roboty montażowe,
- roboty wykończeniowe.

W szczególności :

1. Montaż systemu CCTV :
 - Przygotowanie okablowania sygnałowego dla kamer.
 - Montaż i regulacja poszczególnych urządzeń zgodnie z DTR producenta oraz normą PN-EN 50132-7:2003 - Systemy alarmowe -- Systemy dozoru CCTV
 - Sprawdzenie poprawności montażu, uruchomienie i próby użytkowe
2. Konfiguracja oprogramowania, uruchomienie, próby użytkowe.
3. Szkolenie obsługi.
4. Odbiór instalacji i przekazanie dokumentacji powykonawczej.

3. Ilość osób z zakresem odpowiedzialności

Prace montażowe może wykonywać jedynie osoba, która :

- Posiada udokumentowane szkolenie BHP.
- Nie ma przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania określonych prac, w tym badania lekarskie do prac na wysokości (dla osób pracujących na wysokości).
- Posiada udokumentowane przygotowanie zawodowe i jeśli jest to wymagane, stosowne uprawnienia.

Prace będą nadzorowane przez personel Wykonawcy :

- 1). Kierownik prac – 1 osoba - uprawnienia branżowe.
- 2). Elektryk – 1 osoba - uprawnienia branżowe - SEP Eksploatacji urządzeń, instalacji i sieci na stanowisku dozoru.

4. Elementy zagospodarowania działki lub terenu, które mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi.

Na terenie budowy nie występują elementy zagospodarowania działki stwarzające zagrożenie. Na terenie działki należy przestrzegać zasad BHP przy przewożeniu i składowaniu urządzeń montażowych.

5. Przewidywane zagrożenia jakie mogą wystąpić podczas wykonywania prac.

Na terenie projektowanych robót mogą pojawić się czynniki niebezpieczne, szkodliwe lub uciążliwe dla zdrowia pracowników:

1. podczas transportu ręcznego materiałów :
 - zagrożenia materiałami ruchomymi, luźnymi, ostrymi i wystającymi np. urazy kończyn dolnych, złamania, stłuczenia stóp,
 - zagrożenia związane z przemieszczaniem się ludzi, np. upadek w wyniku potknięcia, poślizgnięcia,
 - zagrożenia związane z przemieszczaniem materiałów i ich magazynowaniem,
2. podczas robót z elektronarzędziami przy pracach montażowych urządzeń:
 - zagrożenia porażeniem prądem elektrycznym,
 - zagrożenie odłamkami materiałów poddawanych obróbce np. urazy oczu,
 - zagrożenia wynikające z uszkodzenia elementu elektronarzędzia
 - zagrożenie wynikające z poparzenia
3. podczas robót z narzędziami mechanicznymi we wszystkich rodzajach prac :
 - zagrożenia powodujące urazy ciała, a w szczególności kończyn, stłuczenia, skaleczenia, rany klute.
4. podczas prac z urządzeniami zasilanymi prądem o napięciu 230V AC przy pracach z elektronarzędziami lub podłączania zasilania systemów :
 - porażenie prądem, np. pojawienie się napięcia na obudowie elektronarzędzia
 - pożar okablowania na skutek błędów wykonania i eksploatacji
5. podczas prac elektrycznych przy pracach montażowych urządzeń CCTV :
 - brak zagrożenia ze strony prądu elektrycznego, zasilanie poszczególnych urządzeń SOT napięciem bezpiecznym 48V.
 - typowe urazy mechaniczne, jak skaleczenia dłoni, rąk, kończyn dolnych,

- otarcie naskórka – powstałe w czasie podłączania przewodów, wykonywania otworów, łączenia kanałów kablowych.
 - Poparzenia przy posługiwaniu się lutownicą
6. podczas prac na wysokościach takich jak praca na drabinie :
- Zagrożenia wynikające z pracy na wysokości do 3m, np. upadki i urazy na skutek nieuwagi podczas prac montażowych,
 - Zagrożenia wynikające z pracy na drabinie, np. upadek z wysokości.

6. Czynności przed rozpoczęciem prac wraz z zakresem odpowiedzialności :

6.1 Obowiązki nadzoru przed rozpoczęciem prac :

1. Wyznaczenie osoby (koordynatora), troszczącego się o uzgadnianie robót z innymi osobami zatrudnionymi.
2. Zapoznanie pracowników z instrukcją bezpiecznego wykonywania prac przy montażu instalacji.
3. Upewnienie się, czy wszystkie informacje zawarte w instrukcjach montażu urządzeń, oraz zasady bezpieczeństwa, spełniają kryteria i zostały poprawnie zrozumiane przez pracowników.
4. Osoba nadzorująca ma obowiązek przygotować narzędzia konieczne do pracy lub wyznaczyć innego pracownika do wykonania tej czynności oraz wyznaczyć bezpieczne miejsce przechowywania narzędzi podczas trwania prac.
5. Sprawdzić maszyny, sprzęt, urządzenia, którymi będą wykonywane prace (aktualność przeglądów, przewody elektryczne, ostrza, włączniki/wyłączniki, itp.)
6. Osoba nadzorująca, przed rozpoczęciem montażu, ma obowiązek zaplanować i określić zakres prac do wykonania oraz wskazać pracowników odpowiedzialnych za wykonanie danych prac.
7. Przed każdorazowym rozpoczęciem prac, elektryk ma obowiązek sprawdzić, czy przyłącza mediów energetycznych są sprawne. W przypadku jakichkolwiek uszkodzeń, usterek lub zagrożeń, obowiązkiem osoby nadzorującej jest zadbanie o usunięcie zagrożenia lub wstrzymanie prac do czasu usunięcia zagrożenia.
8. Przed każdorazowym rozpoczęciem prac, osoba nadzorująca sprawdzi stan środków ochrony indywidualnej.

6.2 Obowiązki pracownika przed rozpoczęciem prac :

1. Do prac może przystąpić wyłącznie pracownik, który :
 - Uzyskał orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do wykonywania pracy na określonym stanowisku. W przypadku pracowników pracujących na wysokości – ważne orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do pracach na wysokości powyżej 3m.
 - Został zapoznany z ryzykiem zawodowym, jakie może wystąpić podczas montażu.

- Jest wypoczęty oraz nie ma podejrzeń co do niego, że znajduje się pod wpływem środków odurzających.
 - Jest wyposażony w odzież i obuwie ochronne oraz potrzebne do wykonywania określonych prac środki ochrony indywidualnej. W przypadku stwierdzenia uszkodzenia środka ochrony indywidualnej, fakt ten należy zgłosić osobie nadzorującej. Obowiązkiem osoby nadzorującej jest zadbanie o wymianę środka na sprawny.
2. Przed rozpoczęciem prac, pracownik jest obowiązany sprawdzić stan bezpieczeństwa w miejscu, gdzie będzie wykonywał pracę. W przypadku stwierdzenia jakiegokolwiek zagrożenia lub nieprawidłowości, należy niezwłocznie powiadomić o tym fakcie osobę nadzorującą montaż. Obowiązkiem osoby nadzorującej jest zadbanie o natychmiastowe usunięcie zagrożenia lub wstrzymanie prac do czasu usunięcia zagrożenia.

7. Czynności podczas wykonywania prac

7.1 Obowiązki pracownika i nadzoru podczas wykonywania prac :

1. Prace należy prowadzić zgodnie z dokumentacjami techniczno ruchowymi instalowanego sprzętu.
2. Obsługiwane urządzenia należy eksploatować zgodnie z DTR. Zabrania się dokonywania jakichkolwiek napraw przez pracowników, którzy nie posiadają do tego uprawnień.
3. Przy wykonywaniu prac należy stosować środki ochrony indywidualne pracowników do poszczególnych prac: kaski, kamizelki odblaskowe, obuwie ochronne, szelki zabezpieczające.
4. Należy zwracać uwagę na zakaz poruszania się osób w strefach niebezpiecznych, szczególnie w strefach prac na wysokości, strefach prac żurawi, podnośników koszowych oraz innego sprzętu.
5. Wszyscy pracownicy mają obowiązek utrzymać na bieżąco ład i porządek na stanowiskach pracy, ciągach komunikacyjnych i ich bezpośrednim sąsiedztwie. Odpadki i ich pozostałości produkcyjne oraz bytowe należy składować w odpowiednich kontenerach.
6. Podczas pracy należy zwracać uwagę na zabezpieczenie kabli przed ostrymi krawędziami tak by nie uległy uszkodzeniu.
7. Pracę przy urządzeniach elektrycznych mogą być wykonywane tylko przez specjalistę elektryka posiadającego odpowiednie uprawnienia.
8. Codziennie należy sprawdzać sprawność urządzeń i narzędzi
9. Należy na bieżąco kontrolować stan dojść do stanowisk pracy i stopień ich zabezpieczeń.
10. Należy zwracać uwagę na wyposażenie pracowników w odzież i obuwie robocze oraz sprzęt ochrony indywidualnej.

11. **Zabrania się** wnoszenia, picia alkoholu i używania środków odurzających lub substancji psychotropowych.
12. **Zabrania się** używania podczas prac sprzętu muzycznego.
13. **Zabrania się** podejmowania jakichkolwiek prac, które nie zostały zlecone przez przełożonego i co do których nie jest się pewnym, że zostaną wykonane bezpiecznie.

7.2 Organizacja miejsca robót podczas montażu :

Montaż instalacji nie wymaga zmiany istniejącej organizacji pracy personelu obiektu. Nie przewiduje się dodatkowych (poza istniejącym) oznakowania terenu.

7.3 Składowanie przygotowanych do montażu elementów :

Materiały będą składowane w miejscu wykonywania prac, wskazanym przez Inwestora.

7.4 Punkt pierwszej pomocy oraz usytuowanie sprzętu ppoż. :

Punkt pierwszej pomocy oraz sprzęt ppoż. znajdują się w pomieszczeniach, oznakowanych, w miejscu widocznym.

7.5 Prace montażowe urządzeń :

Obowiązkiem osoby nadzorującej jest :

- Ustalenie, w podpisanym protokole, szczegółowe warunki BHP, z podziałem obowiązków w tym zakresie.
- Poinformowanie pracowników przebywających lub mogących przebywać na terenie wykonywania prac o niezbędnych środkach bezpieczeństwa, jakie należy stosować w czasie trwania prac.
- Sprawdzenie czy urządzenia pomocnicze przeznaczone do montażu posiadają wymagane dokumenty, jeśli wymaga tego typ urządzenia.

7.5.1 Prace na wysokości :

Praca na wysokości to praca wykonywana na powierzchni znajdującej się na wysokości co najmniej 1m nad poziomem podłogi.

Do prac na wysokości nie zalicza się pracy na powierzchni, niezależnie od wysokości na jakiej się znajduje, jeżeli powierzchnia ta jest osłonięta ze wszystkich stron do wysokości co najmniej 1.5m pełnymi ścianami lub ścianami z oknami oszklonymi, wyposażona jest w inne stałe konstrukcje lub urządzenia chroniące pracownika przed upadkiem z wysokości, np. bariery.

Organizacja prac na wysokości :

- Wszystkie prace wykonywane na wysokości zaliczane są do prac szczególnie niebezpiecznych.

- Przy tych pracach należy zapewnić bezpośredni nadzór nad ich wykonywaniem, odpowiednie środki zabezpieczające, sprzęt chroniący przed upadkiem z wysokości, instruktaż codzienny dla pracowników przeprowadzany przez bezpośredni nadzór.
- Prace powinny być zorganizowane w ten sposób, by nie zmuszały pracowników do wychylania się poza obrys powierzchni na której stoją
- Gdy to jest konieczne, stosować należy środki ochrony indywidualnej, szelki bezpieczeństwa

Przy pracach na wysokości należy :

- Codziennie lub w przypadku wątpliwości co do sposobu zabezpieczeń, przed przystąpieniem do wykonywania robót na wysokości, przewidzieć i omówić z pracownikami sposoby zabezpieczenia tych prac.
- Przed rozpoczęciem pracy, sprawdzić stan techniczny konstrukcji na których mają być wykonywane prace, ich stabilność, wytrzymałość oraz zabezpieczenie przed nieprzewidzianą zmianą położenia
- Zapewnić stosowanie przez pracowników sprzętu chroniącego przed upadkiem z wysokości, takiego jak szelki bezpieczeństwa z linką bezpieczeństwa przymocowaną do stałych elementów konstrukcji.

7.5.2 Prace na drabinie :

Przed przystąpieniem do pracy na drabinie należy :

- Sprawdzić stan drabiny.
- Ustawić na stabilnym podłożu.
- Umocować stabilnie.
- Ustawić w taki sposób, aby wystawała ponad powierzchnię, na którą prowadzi, co najmniej 0,75m, oraz pod kątem jej nachylenia 65 – 75 stopni.
- W razie konieczności stosować odpowiedni sprzęt chroniący przed upadkiem z wysokości.
- W sytuacji wykonywania prac na drabinie (np. montaż kamer na słupie), drabinę należy zamocować do słupa w sposób uniemożliwiający jej ześlizgnięcie, stosować szelki bezpieczeństwa.

Niedopuszczalne jest :

- Stosowanie drabin uszkodzonych
- Używanie drabin niezgodnie z przeznaczeniem
- Używanie drabiny rozstawnej jako przystawnej
- Ustawianie drabiny na niestabilnym podłożu
- Wchodzenie i schodzenie z drabiny plecami do niej
- Opieranie drabiny przystawnej o śliskie płaszczyzny, o obiekty lekkie lub wywrotne, nie zapewniające stabilności drabiny

7.5.3 Prace w pobliżu rozdzielnic prądu elektrycznego, przewodów i przedłużaczy :

Rozdzielnice prądu elektrycznego, znajdujące się na terenie budowy, są zabezpieczone przed dostępem osób nieupoważnionych. Powinny być usytuowane w odległości nie większej niż 50m od odbiorników energii.

Połączenie przewodów elektrycznych z urządzeniami mechanicznymi wykonuje się w sposób zapewniający bezpieczeństwo pracy osób obsługujących te urządzenia.

Przewody elektryczne należy zabezpieczać przed uszkodzeniami mechanicznymi.

Każdorazowo przed połączeniem przewodów elektrycznych należy sprawdzić stan kabli i wtyczek.

Przewody uszkodzone nie nadają się do dalszej eksploatacji.

Przedłużacze okresowo niewykorzystywane w procesie pracy należy zdemontować i złożyć w odpowiednim pomieszczeniu lub kontenerze.

Nigdy nie wolno dotykać uszkodzonych mechanicznie przewodów lub przedłużaczy znajdujących się pod napięciem, gdyż występuje zagrożenie porażenia prądem.

Zabrania się stosowania przedłużaczy uszkodzonych lub bez stosownych pomiarów kontrolnych.

W przypadku porażenia prądem pracownika, należy natychmiast odłączyć zasilanie i udzielić pierwszej pomocy przedlekarskiej poszkodowanemu oraz zawiadomić o zdarzeniu stosowne służby ratownicze oraz nadzór budowy.

Miejsca wystąpienia incydentów lub wypadków, należy bezwzględnie zabezpieczyć przez oznakowanie i niedopuszczenie osób postronnych.

7.5.4 Prace z użyciem elektronarzędzi :

- Każdorazowo, przed rozpoczęciem pracy, należy sprawdzać wzrokowo stan wtyczki i przewodu zasilającego elektronarzędzie.
- Eksploatacja elektronarzędzia z uszkodzonymi wtyczkami lub przewodami zasilającymi grozi porażeniem prądem elektrycznym, oparzeniem łukiem elektrycznym, powstaniem pożaru i jest surowo wzbroniona.
- Przewody zasilające elektronarzędzie będzie się zabezpieczać tak, aby w czasie pracy nie została uszkodzona izolacja i nie występowały naprężenia mechaniczne.
- Elektronarzędzie podłączyć można do obwodów elektrycznych wykonanych zgodnie z przepisami i normami oraz odpowiednimi zabezpieczeniami, gwarantującymi dostatecznie szybkie, samoczynne, wyłączenie w przypadku zwarcia. Szybkie zadziałanie zabezpieczenia decyduje o bezpieczeństwie obsługi o bezpieczeństwie pożarowym. Przy włączaniu elektronarzędzia, należy sprawdzić położenie wyłącznika.
- Osadzenie wtyczki w gnieździe wtykowym dozwolone jest tylko przy wyłączonym elektronarzędziu.

- Przy odłączeniu zasilania, w pierwszej kolejności, należy wyłączać elektronarzędzie, a w drugiej odłączać przewód zasilający z gniazda wtykowego. Nie przestrzeganie powyższych zasad grozi poparzeniem łukiem elektrycznym i ewentualnym porażeniem prądem elektrycznym.
- Gdy elektronarzędzie znajduje się pod napięciem, nie wolno dotykać jego części pracujących, np. tarczy szlifierskiej, wiertła itp.
- W razie zaniku napięcia, należy wyjąć wtyczkę z gniazda.
- Zabrania się użytkowania elektronarzędzi, które uległy uszkodzeniu, zalaniu wodą, które w czasie pracy nadmiernie iskrzą, drgają lub mają inny rodzaj niesprawności pracy.
- Zabrania się użytkowania elektronarzędzi na otwartym terenie podczas opadów atmosferycznych, w przypadku gdy elektronarzędzie nie jest przystosowane do takich warunków pracy.
- Zabrania się użytkowania elektronarzędzi: przeciążonych przez nadmierny docisk; przy nie uwzględnieniu przerw w pracy sprzętu nie dostosowanego do pracy ciągłej

8. Czynności po zakończeniu prac wraz z zakresem odpowiedzialności

- Wyłączone zostaną spod napięcia wszystkie używane elektronarzędzia i urządzenia elektryczne.
- Zabezpieczony zostanie cały sprzęt, elektronarzędzia tak, aby nie było możliwe uruchomienie ich przez osoby postronne.
- Uporządkowane zostanie miejsce pracy.
- Kierownik Robót ma obowiązek sprawdzić, czy pozostawione materiały, urządzenia, nie stwarzają zagrożenia po opuszczeniu stanowiska pracy itd.

Podczas wykonywania prac montażowych mogą zaistnieć nieprzewidziane sytuacje powodujące zagrożenie zdrowia lub życia pracowników. W takich przypadkach należy stosować się do niżej wymienionych zaleceń dotyczących działań w sytuacjach awaryjnych:

9. Postępowanie w sytuacjach awaryjnych :

W przypadku wybuchu lub pożaru należy :

- Ostrzec osoby znajdujące się w obrębie zagrożenia.
- Wyłączyć zasilanie w energię elektryczną oraz odciąć dopływ gazów i substancji łatwopalnych
- Zaalarmować straż pożarną.
- Powiadomić przełożonych o pożarze.
- Podjąć decyzję o ewakuacji (lub nie) ludzi.

- Przystąpić do prowadzenia akcji gaśniczej za pomocą podręcznego sprzętu gaśniczego. Podczas akcji gaśniczej obowiązuje zasada podporządkowania się poleceniom kierującego akcją ratowniczo-gaśniczą.

W razie wypadku, zaślabnięcia lub przewrócenia się pracownika należy :

- Udzielić poszkodowanemu pierwszej pomocy
- Zabezpieczyć miejsce wypadku w sposób wykluczający: dopuszczenie do miejsca wypadku osób trzecich; uruchomienie bez koniecznej potrzeby maszyn i innych urządzeń technicznych, które w związku z wypadkiem zostały wstrzymane; dokonywanie zmian położenia maszyn i innych urządzeń technicznych jak również zmiany położenia innych przedmiotów, które mogły spowodować wypadek lub pozwalają odtworzyć jego okoliczności (wyjątkiem dokonania zmian w miejscu wypadku jest sytuacja, gdy zachodzi konieczność ratowania osób lub mienia albo zapobieżenia grożącemu niebezpieczeństwu).
- W razie potrzeby wezwać pomoc lekarską.
- Powiadomić przełożonych

W przypadku porażenia prądem należy :

- Odlączyć źródło prądu (najskuteczniejszym sposobem jest wyłączenie bezpiecznika i odcięcie całej instalacji elektrycznej lub wyłączenie z kontaktu niebezpiecznych urządzeń).
- Jeżeli jest to możliwe, za pomocą drewnianych przedmiotów, należy odciągnąć poszkodowanego od miejsca zdarzenia. Przed odcięciem dopływu prądu nie wolno dotykać poszkodowanego gołymi dłońmi.
- Jeśli jest konieczne zbliżenie się do miejsca zdarzenia, a zachodzi obawa porażenia (np. otoczenie jest wilgotne), należy stanąć na desce, drewnianym meblu, gumowej wycieraczce lub innym materiale izolacyjnym.
- Jeśli ustały czynności życiowe należy wykonać czynności ratownicze pierwszej pomocy, takie jak zastosowanie sztucznego oddychania i masaż serca oraz łagodzenie objawów wstrząsu pourazowego. Jeżeli nie ma przeciwwskazań, poszkodowanego należy ułożyć na wznak (nogi mogą być lekko ugięte w kolanach), okryć kocem oraz kontrolować zmiany w jego zachowaniu i wezwać pomoc lekarską.
- Powiadomić o zajściu przełożonego.

W przypadku upadku pracownika z wysokości :

W każdym przypadku spowodowanym upadkiem z wysokości, należy wezwać

- pomoc lekarską.
- Zabezpieczyć miejsce wypadku w sposób wykluczający: dopuszczenie do miejsca wypadku osób trzecich; uruchomienie bez koniecznej potrzeby maszyn i innych urządzeń technicznych, które w związku z wypadkiem zostały wstrzymane; dokonywanie zmian położenia maszyn i innych urządzeń technicznych jak również zmiany położenia innych przedmiotów, które mogły spowodować wypadek lub pozwalają

odtworzyć jego okoliczności (wyjątkiem dokonania zmian w miejscu wypadku jest sytuacja, gdy zachodzi konieczność ratowania osób lub mienia albo zapobiegnięcia grożącemu niebezpieczeństwu).

- Do czasu przybycia pomocy lekarskiej należy ułożyć poszkodowanego tak, aby odczuwał jak najmniejsze dolegliwości